

Monitoring Wijchens Meer-west, Wijchen 2012



**Hans Hollander
6 oktober 2012
Rapport 20**

ir. Hans Hollander
Oudelaan 2005
6605 SC Wijchen
024 - 6412564
hanshollander@xmsnet.nl

Overige publicaties:

- 1 Hollander, H., 2005. Broedvogelinventarisatie Scoutingterrein St. Walrick – Heumen 2005.
- 2 Hollander, H., 2006. Vleermuiswaarnemingen op een terreinbezoek in het Hernense Bos op 16 mei 2006.
- 3 Hollander, H., 2006. Vleermuiswaarnemingen Vennengebied mei 2006.
- 4 Hollander, H., 2007. Broedvogelinventarisatie Vormersbos – Wijchen 2006.
- 5 Hollander, H., 2008. Broedvogelinventarisatie Oosterpark 2008.
- 6 Hollander, H., 2008. Broedvogelinventarisatie Wijchens Meer-westplas 2008.
- 7 Hollander, H., 2009. Broedvogelinventarisaties Vormersbos – Wijchen 2006 en 2009
- 8 Hollander, H., 2009. Inventarisatie Balgoijse Wetering, Wijchen 2009 en overige faunistische waarnemingen in de periode 2004-2009.
- 9 Hollander, H., 2009. Monitoring konijnen in Zuidwest-Wijchen in 2007 en 2008.
- 10 Hollander, H., 2009. Vogelmonitoring Vormerse Plas, Wijchen in 2008 en 2009.
- 11 Hollander, H., 2010. Broedvogelinventarisatie Balgoijse Wetering, Wijchen 2010 – westelijk deel.
- 12 Hollander, H., 2010. Dagvlinderinventarisatie Vormersbos - Wijchen 2010 + voorkomende plantensoorten.
- 13 Hollander, H., 2010. Zoogdierwaarnemingen in en om Wijchen 2004 – 2010.
- 14 Hollander, H., 2011. Broedvogelinventarisatie Alvernese Heide, Wijchen 2011.
- 15 Hollander, H., 2011. Broedvogelinventarisatie Loonse Waard, Wijchen 2011.
- 16 Hollander, H., 2011. Roodborsttapuiten in het agrarisch gebied rond Wijchen in 2011.
- 17 Hollander, H., 2011. Zoogdierwaarnemingen in en om Wijchen in 2011.
- 18 Hollander, H., 2012. Resultaten van vijf jaar Meetnet Urbane Soorten in Wijchen-Zuid (2007-2012).
- 19 Hollander, H., 2012. Monitoring natuurgebied Kerkeveld, 2012.
- 20 Hollander, H., 2012. Monitoring Wijchens Meer-west, Wijchen, 2012

Inhoud

INHOUD	3
1 INLEIDING	4
2 ONDERZOEKSGBIED EN METHODE	5
2.1 ONDERZOEKSGBIED	5
2.2 METHODE	6
3 RESULTATEN 2012	7
3.1 WATER- EN MOERASVOGELS	7
3.1.1 <i>Waarnemingen</i>	7
3.1.2 <i>Territoria</i>	7
3.1.3 <i>Soortbespreking broedvogels</i>	7
3.2 VLEERMUIZEN	9
3.3 AMFIBIEËN.....	9
3.4 DAGVLINDERS	10
3.5 LIBELLEN.....	10
3.6 GEWONE DOTTERBLOEM EN OVERIGE WATERPLANTEN	10
3.7 ONTWIKKELING AAN DE HAND VAN FOTO'S.....	11
4 VERGELIJKING MET EERDERE JAREN	14
4.1 WATER- EN MOERASVOGELS	14
4.2 VLEERMUIZEN	14
4.3 AMFIBIEËN EN REPTIELEN	15
4.4 DAGVLINDERS	15
4.5 LIBELLEN.....	15
4.7 OVERIGE SOORTEN	15
5 SLOTOPMERKINGEN	16
LITERATUUR	17
BIJLAGE 1. VOGELSOORTEN 2012	18
BIJLAGE 2. PLANTENSOORTEN 2012	20

1 Inleiding

Het Wijchens Meer is een oude afgedamde Maasarm, gelegen in Wijchen. ‘De Meer’ vormt de grens tussen Wijchen en Wijchen-Zuid en bestaat uit drie delen, voor het gemak west, midden en oost genoemd. De drie delen zijn gescheiden door dammen waarover verbindingswegen lopen. In 2008 is op en rond de westelijke plas (figuur 1) een broedvogelinventarisatie uitgevoerd (Hollander, 2008), gevolgd door een uitgebreider flora- en faunaonderzoek in 2010 (BTL, 2010). Door de gemeente Wijchen is een meerjaren renovatieplan vastgesteld voor het Wijchens Meer (BTL, 2010). Deze vormt een duurzame visie op natuur en recreatie langs het meer. De werkzaamheden hiervoor, met name groot onderhoud aan de oevers (deels matten, nieuwe visstoeppen) en aanleg van stortstenen eilandjes, vonden plaats in oktober / november 2011. De oevers werden geheel kaal opgeleverd. Een groot deel van de graslanden langs het meer is volledig van vegetatie ontdaan en zijn (soms diverse malen) opnieuw ingezaaid. De werkzaamheden langs het Wijchens Meer liepen door tot in mei 2012.

In overleg met Lambert van Beusekom van de gemeente Wijchen is afgesproken de ontwikkeling van de natuurwaarden van het Wijchens Meer de komende jaren te monitoren. De monitoring richt zich op met name op water- en moerasvogels, vleermuizen, amfibieën, dagvlinders, libellen en gewone dotterbloem (doelsoort renovatieplan). In totaal is het gebied in 2012 circa 10 maal bezocht.

In hoofdstuk 2 is een beschrijving opgenomen van het gebied en de voor het onderzoek toegepaste werkwijze. Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten van het monitoringsonderzoek in 2012. In hoofdstuk 4 worden de gegevens uit 2012 vergeleken met eerdere jaren. Tevens is de ontwikkeling tussen de winter 2011/2012 en augustus 2012 gevisualiseerd met foto's.



Figuur 1. Ligging Wijchens Meer in Wijchen.

2 Onderzoeksgebied en methode

2.1 Onderzoeksgebied

Het Wijchens Meer is gelegen in Wijchen, als ‘grens’ tussen Wijchen en Wijchen-Zuid. De oppervlakte van water en oevers is ongeveer 15 ha. Het meer is omsloten door de woonwijken Blauwe Hof en Aalsburg aan de noordkant en Zevendreef, Zesakkers, De Grippen en De Weertjes aan de zuidkant. Onder de Westerdreef ligt een duiker waardoor afwatering in westelijke richting plaatsvindt. Via de dam in de Zuiderdreef (oostkant) is er een open verbinding met de middelste plas van het Wijchens Meer. Figuur 1 geeft de ligging weer in Wijchen en figuur 2 geeft een overzicht van de westplas van het Wijchens Meer.



Figuur 2. Overzicht westplas van het Wijchens Meer. Rode stippen: poelen.

Begroeiing

Langs de noord- en de zuidoever zijn enkele bosjes te vinden, met ondergroei. Tussen het water en het geasfalteerde pad ligt verder voornamelijk (ruig) grasland, deels met rietopslag. In de oevers is veel riet te vinden, op enkele plekken overjarig riet. Dit geldt ook voor de 2 eilandjes in de westplas, beide langs de zuidoever. Tussen het geasfalteerde pad en de bebouwing ligt over het algemeen korter (intensiever gemaaid) grasland. Op diverse locaties zijn heggen aangeplant langs het geasfalteerde pad. Aan de noordkant liggen vier poelen die niet in verbinding staan met het meer. Aan de zuidkant ligt één poel die via een duiker wel in verbinding staat met het meer.

Historie

Het Wijchens Meer is een oude Maasarm. In de 'Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 (Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990) vormen de drie delen van het Wijchens Meer (de Meer volgens Wijchenaren) nog één geheel.

Het oostelijke deel heeft aan de noordzijde het Oosterpark (broedvogelinventarisatie: Hollander, 2008) en een volkstuintencomplex.

Voorheen was het Wijchens Meer omringd door agrarisch land. De woonwijken rondom het Wijchens Meer zijn vanaf de jaren zeventig/tachtig van de vorige eeuw aangelegd.

Terreingebruik en recreatie

Het geasfalteerde pad rondom de westplas vormt een doorgaande route voor wandelaars (met honden), fietsers en joggers. Het Wijchens Meer is in trek bij vissers (zowel overdag als 's nachts). Er is een ijsclub met een eigen terreintje aan de zuidoever, maar aangezien het Wijchens Meer niet meer zo vaak dichtvriest, is dit niet in gebruik.

Werkzaamheden 2011 en 2012

In 2011 en 2012 (t/m mei) hebben uitvoeringswerkzaamheden plaatsgevonden in het kader van het meerjarig herstelplan. Langs de oevers is vrijwel alle vegetatie verwijderd van graslanden en rietkragen. Op meerdere locaties is de oever vergraven en zijn stortstenen geplaatst (foto voorpagina). Op twee locaties zijn nieuwe vissteigers aangelegd.

2.2 Methode

Broedvogels

De monitoring richt zich met name op water- en moerasvogels. Overige soorten zijn wel genoteerd en de waarnemingen zijn in bijlage 1 samengevat. De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON-methode (Van Dijk & Boele, 2011). Territoriumindicatieve waarnemingen zijn vastgelegd op rondekaarten. Aan het eind van de inventarisatie zijn hiervan soortkaarten gemaakt, op grond waarvan het aantal territoria per soort is bepaald (aan de hand van de datumgrenzen en minimum aantal vereiste waarnemingen). Er zijn 4 rondes in het voorjaar en 2 in het najaar uitgevoerd: 14 maart, 2 april, 20 april, 27 mei, 7 augustus en 21 augustus. Een ronde om de westplas duurt gemiddeld 45 minuten tot een uur. Daarnaast zijn overige waarnemingen bij overige (toevallige) bezoeken genoteerd. Deze zijn alleen bij de soortbesprekingen meegenomen.

Vleermuizen

Op 7 mei 2012 is in de avond één ronde rond het Wijchens Meer gelopen met een batdetector (QMC-mini). De waarnemingen zijn ingetekend op kaart.

Amfibieën

Tijdens het veldwerk voor vogels en vleermuizen zijn de zicht- en geluidswaarnemingen van kikkers, padden en salamanders genoteerd. Er heeft geen aanvullend onderzoek (met een schepnet) plaatsgevonden.

Dagvlinders en libellen

In mei, juni en augustus is op warme, zonnige dagen 's middags een ronde rond het Wijchens meer gelopen waarbij alle waarnemingen van dagvlinders en libellen zijn genoteerd.

Gewone dotterbloem, waterplanten

In het meerjaren renovatieplan (BTL, 2010) is de gewone dotterbloem als doelsoort opgenomen. De bloeiperiode loopt van maart tot april en soms nog van augustus tot september. In deze maanden is langs de oevers gespeurd naar bloeiende exemplaren van deze soort. Daarnaast zijn de poelen en het open water van het meer afgezocht naar waterplanten. Voor overige plantensoorten is een streeplijst gemaakt (bijlage 2).

3 Resultaten 2012

3.1 Water- en moerasvogels

3.1.1 Waarnemingen

In totaal zijn in 2012 tijdens de 6 inventarisatieronden 46 vogelsoorten op en rond de westplas van het Wijchens Meer waargenomen. Hierbij gaat het om 9 soorten water- en moerasvogels (overige soorten zie bijlage 1) die bekend zijn als broedvogel van het gebied. Van 6 soorten zijn territoriumindicatieve waarnemingen gedaan (niet van knobbelzwaan, kuifeend en wilde eend). Van fuut, grauwe gans, meerkoet, nijlgans en waterhoen zijn tevens jongen geteld.

Tabel 1 geeft een overzicht van de waarnemingen en vastgestelde territoria. Het maximum aantal jongen* is tevens gebaseerd op aanvullende waarnemingen (zie 3.1.3).

	Soort	Ronde	1	2	3	4	5	6	Totaal	Territoria	Jongen*
		Datum	14-03	02-04	20-04	27-05	07-08	21-08	waarn.	(paar)	(max.)
1	fuut		5	6	6	4	6	7	34	3	
	+ jongen					2	2	2	6		10
2	grauwe gans		51	8	23	26	10	1	119	6	
	+ jongen				19	52			71		52
3	kleine karekiet					1			1	1	
4	knobbelzwaan					1			1	0	
5	kuifeend		11	8					19	0	
6	meerkoet		19	14	10	16	6	2	67	8	
	+ jongen					13			13		13
7	nijlgans		1	1		2	2		6	1	
	+ jongen					7	7		14		7
8	waterhoen		14	13	6	2	1	3	39	3	
	+ jongen					7			7		7
9	wilde eend		24	12	10	9	6	1	62	0	

Tabel 1. Aantal waargenomen individuen per ronde per soort (volwassen + jongen), totaal aantal waarnemingen per soort, aantal vastgestelde territoria.

3.1.2 Territoria

De gearceerde waarnemingen in tabel 2 vallen buiten de datumgrenzen en tellen niet mee bij het bepalen van het aantal territoria. Alleen territoriumindicatieve waarnemingen binnen de datumgrenzen tellen hierbij mee. Op basis van de clustering van waarnemingen (volgens de SOVON-methode) zijn uiteindelijk van 6 soorten territoria vastgesteld. Het aantal territoria per soort (paar) is opgenomen in tabel 2.

3.1.3 Soortbespreking broedvogels

Fuut

In totaal is op de westplas sprake van 3 paartjes futen en zijn in 2012 maximaal 5 jongen gezien. Op 14 maart werden twee paartjes gezien, waarvan één paartje baltsend. Daarnaast werd die dag één los exemplaar (waarschijnlijk is de partner gemist). Op 18 april werd een fuut op het nest waargenomen, waar deze op 25 april weer vanaf was. Op 27 april werd nabij de nestlocatie een fuut met 2 jongen gezien en op 28 april een fuut met 4 jongen. In het voorjaar zijn niet meer jongen gezien. Op 7 augustus werd weer een fuut op het nest gezien, waarvan op 24 augustus een foto is gemaakt (figuur 3). Op 31 augustus was er slechts 1 fuut aanwezig. Op 15 september werden 2 futen met 3 jongen gezien en op 21 september 5 futen met 6 jongen. Aangezien in het voorjaar 4 jongen en in september 6 jongen zijn gezien, wordt aangenomen dat de 3 paartjes in 2012 in totaal 10 jongen hebben gehad.



Figuur 3. Fuut op nest (24 augustus 2012).

Grauwe gans

Op 14 maart waren 51 grauwe ganzen aanwezig, deels gepaard en deels in groepen. In april werden op diverse plekken ganzen op eieren gezien. Op 18 april werd de eerste grauwe gans met 8 jongen gezien. Op 20 april werden 23 adulte ganzen en 19 jongen geteld. Op 28 april waren twee nesten op het westelijke riet/‘eiland’, dat nog zeer kaal was, verlaten. Er waren resp. 6 en 14 eieren zichtbaar. Op 27 mei werden 26 adulte ganzen en 52 jongen geteld. Langs de oevers waar de ganzen met hun jongen foerageren lag veel poep. Op 9 juni werden 74 ganzen geteld, 10 juni 74 en op 30 juni 53. In augustus zijn de ganzen op enkele exemplaren na verdwenen. Op basis van de waarnemingen wordt geschat dat er 6 paartjes in totaal 52 jongen hebben grootgebracht. De overige ganzen hebben op het Wijchens Meer overzomerd.

Kleine karekiet

Uitsluitend op 27 mei is een kleine karekiet gehoord in het riet rond de poel aan de noordzijde van het Wijchens Meer (fysiotherapeut). Hoewel de waarneming binnen de datumgrenzen valt is niet zeker of de soort hier dit jaar gebroed heeft (eenmalige waarneming). Aangezien de oevers kaal waren in de vestigingsperiode en er geen geschikte rietplekken waren, zijn broedgevallen dit jaar achterwege gebleven. Op 4 mei was het riet op een aantal plekken wel aanwezig, maar slechts kniehoog. Overjarig riet was vrijwel geheel verdwenen. Net aan de andere zijde van de Westerdreef, in het ‘midden’-meer, werden deze zomer wel regelmatig twee kleine karekieten gehoord en daar is zeker sprake van broedgevallen. In augustus was het riet langs het Wijchens Meer op diverse locaties (o.a. de 3 ‘eilanden’) weer in grote dichtheden aanwezig, met een gemiddelde hoogte van 2-2,5 m. Naar verwachting zal de kleine karekiet hier in 2013 weer als broedvogel terugkeren.

Knobbelzwaan

In de zomerperiode is slechts één knobbelzwaan gezien. Vanaf augustus zijn soms 2 of 3 knobbelzwanen gezien, die waarschijnlijk op de midden- of oostplas hebben gebroed, maar zeker niet op de westplas.

Kuifeend

Op 14 maart zijn 11 kuifeenden geteld, waarvan 7 mannetjes en 4 vrouwtjes. In de zomerperiode niet meer. De soort heeft hier in 2012 niet gebroed.

Meerkoet

Op basis van de waarnemingen binnen de datumgrenzen wordt het aantal broedparen geschat op 8. Op 27 mei zijn 2 meerkoeten op het nest gezien. In totaal zijn 13 jongen geteld.

Nijlgans

Op 14 maart werd één individu gezien, dat langs de noordoever zat en lager langs vloog richting west. Op 27 april werd een paartje gezien met 7 jongen. Deze zijn nog lang aanwezig geweest, met alle 7 jongen (waarnemingen op 27 mei, 9 juni, 30 juni, 7 augustus). Op 24 augustus zijn de nijlganzen niet meer gezien.

Waterhoen

Op 14 december werd een maximum van 40 waterhoentjes gezien, op 14 maart waren dit er nog maar 14, deels gepaard en deels in groepjes of alleen. Met name bij de stortstenen scharrelden de vogels foeragerend rond. Het aantal is waarschijnlijk zo hoog door het vrijwel ontbreken van dekking door de kale oevers. Normaliter is het aantal waargenomen waterhoentjes niet zo groot. Een andere mogelijkheid is, dat het Wijchens Meer een goede overwinteringsplek vormt. Op basis van de waarnemingen binnen de datumgrenzen wordt het aantal broedparen geschat op 3 met 7 jongen in 2012. Dit kan, aangezien de dekking gedurende voorjaar en zomer weer toenam, een onderschatting zijn.

Wilde eend

Op 14 maart werden 27 wilde eenden, waarvan 7 paartjes, een groep van 6 met 4 mannetjes en 2 vrouwtjes en daarnaast een aantal losse dieren (3 vrouwtjes en 1 man) geteld. Dit aantal nam langzaam af en het merendeel van de waarnemingen betrof groepjes ongepaarde mannetjes. Er zijn in 2012 geen territoriumindicatieve waarnemingen verricht, er zijn geen wilde eenden op nest of met jongen gezien.

3.2 Vleermuizen

Op 7 mei 2012 werden met de bat-detector 4 soorten vleermuizen waargenomen:

- Watervleermuis: tenminste 25 exemplaren. De meeste waarnemingen werden gedaan op de westelijke helft van het meer en langs de noordoever van de oostelijke helft. De oostelijke helft van de westplas is breder dan de westelijke helft; mogelijk dat de watervleermuizen op de oostelijke helft langs de noordrand meer in de beschutting foerageren.
- Gewone dwergvleermuis: 9 waarnemingen, waarvan 7 langs de zuidoever en 2 langs de noordoever.
- Rosse vleermuis: 13 waarnemingen, mogelijk betreft dit minder exemplaren.
- Laatvlieger: 2 waarnemingen, waarvan 1 op de grens met de middenplas en 1 ter hoogte van de Blauwe Hof.

3.3 Amfibieën

Er zijn 2 soorten kikkers waargenomen, zowel roepend als zichtwaarnemingen:

- Bruine kikker: op 4 mei in de westelijkste poel aan de noordoever 1 exemplaar.
- Groene kikker (figuur 4):
 - op 4 mei op twee locaties aan de noordoever;
 - op 7 mei in de twee middelste poelen aan de noordoever;
 - op 27 mei in drie poelen aan de noordoever en langs het Wijchens Meer langs de zuidoever;
 - op 21 augustus in twee poelen aan de noordoever.

De aantallen gehoorde kikkers zijn niet groot; het maximum aantal bedroeg 6 op 1 avond.



Figuur 4. Waarnemingen groene kikker 2012.

3.4 *Dagvlinders*

In totaal zijn slechts drie soorten dagvlinders waargenomen:

- Distelvlinder: 1 exemplaar op 27 mei langs de zuidoever.
- Hooibeestje: 1 exemplaar op 24 augustus langs de noordoever.
- Icarusblauwtje: 2 exemplaren op 24 augustus bij de oostelijke poel op de noordoever.
- Klein koolwitje: meer dan 10 exemplaren op 24 augustus (en incidenteel één of enkele exemplaren op andere dagen). Dit is daarmee de meest algemene soort langs het Wijchens Meer.

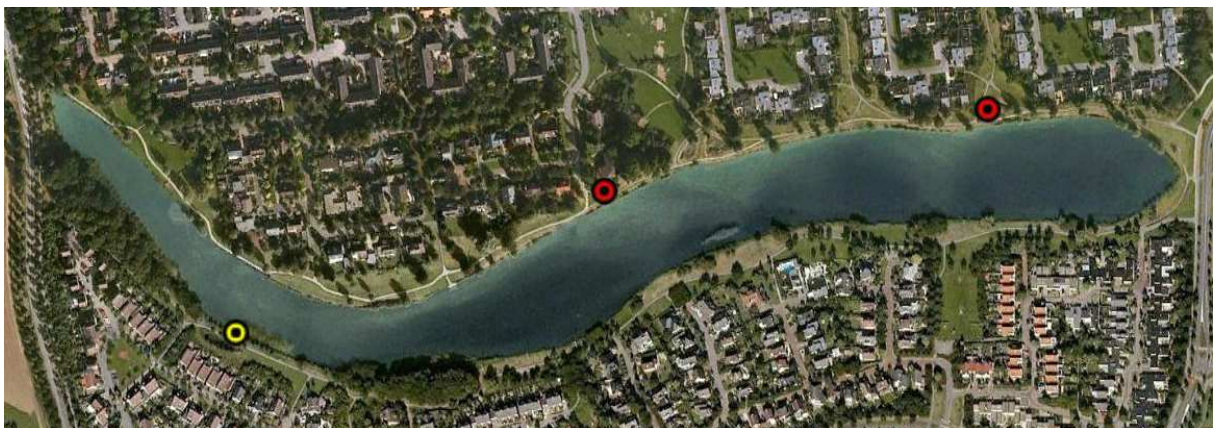
3.5 *Libellen*

Er zijn langs de oevers vier soorten libellen waargenomen, alle op 27 mei:

- Azuurwaterjuffer: 4 exemplaren.
- Lantaarntje: 34 exemplaren. Dit is daarmee de meest algemene soort langs het Wijchens Meer.
- Platbuik: 8 exemplaren.
- Vuurjuffer: 1 exemplaar.

3.6 *Gewone dotterbloem en overige waterplanten*

Op 2 april en 20 april is de gewone dotterbloem op 2 locaties aan de noordoever (poelen) bloeiend aangetroffen. In augustus zijn geen bloeiende exemplaren van de soort gezien. De locaties wijken af van de locatie uit 2011 (figuur 5).







Figuur 5. Groeiplaatsen gewone dotterbloem 2011 (geel) en 2012 (rood).

Naast de gewone dotterbloem zijn 7 soorten waterplanten langs het Wijchens Meer gevonden (voor een overzicht van alle aangetroffen plantensoorten, zie bijlage 2):

- Gele plomp: een veld in het water van het Wijchens Meer langs noordoever (ter hoogte van de Blauwe Hof).
- Grof hoornblad: westelijke poel langs de noordoever.
- Grote lisdodde: op diverse locaties langs de noordoever van het meer.
- Grote waterweegbree: algemeen langs de noord- en zuidoever en in vrijwel alle poelen.
- Pijlkruid: alleen in de oostelijke poel langs de noordoever.
- Waterranonkel spec.: in de poelen langs de noordoever.
- Waterlelie: een veld in het water langs de noordoever en in de westelijke poel langs de noordoever en in de poel langs de zuid(west)oever.

3.7 *Ontwikkeling aan de hand van foto's*

Op 8 locaties zijn zowel in de winter als in augustus 2012 foto's genomen van de ontwikkeling van de oevers: van vrijwel kaal tot rijk begroeid.

Winter 2011-2012	24 augustus 2012
	
Zuidoever (De Grippen)	Zuidoever (De Grippen)
	
Zuidoever (De Weertjes)	Zuidoever (De Weertjes)



Noordoever (Aalsburg), oostelijke poel



Noordoever (Aalsburg) oostelijke poel



Noordoever (Aalsburg), middelste 2 poelen



Noordoever (Aalsburg), middelste 2 poelen



Noordoever (Blauwe Hof)



Noordoever (Blauwe Hof)



Oostelijk deel (vanaf noord r. Zevendreef)



Oostelijk deel (vanaf noord r. Zevendreef)



Zuidoever (Zevendreef)



Zuidoever (Zevendreef)



Zuidoever (bosje t.h.v. Zevendreef)



Zuidoever (bosje t.h.v. Zevendreef)

4 Vergelijking met eerdere jaren

4.1 Water- en moerasvogels

In 2008 zijn bij de broedvogelinventarisatie (Hollander, 2008) 10 soorten water- en moerasvogels als broedvogel vastgesteld. In 2012 gaat het om 6 soorten (tabel 2). Het aantal broedparen van zangvogels (bosrietzanger, fitis, kleine karekiet) is sterk afgenomen. De reden hiervoor is het ontbreken van opgaande oevervegetatie (riet) in de vestigingsfase. Waarschijnlijk trekken de aantallen in 2012 weer aan. Ook het aantal broedparen van kuifeend (niet in 2012), meerkoet, waterhoen en wilde eend (niet in 2012) is afgenomen. Het aantal broedparen van fuut en nijlgans is even groot in beide jaren. Alleen van de grauwe gans is het aantal broedparen gestegen. Dit past in de landelijke trend. De grasoevers van het Wijchens Meer vormen ideaal opgroei gebied voor de jonge grauwe ganzen.

	Soort	Territoria 2008	Territoria 2012
1	bosrietzanger	1	0
2	fitis	1	0
3	fuut	3	3
4	grauwe gans	3	6
5	kleine karekiet	5	1
6	kuifeend	1	0
7	meerkoet	10	8
8	nijlgans	1	1
9	waterhoen	4	3
10	wilde eend	8	0

Tabel 2. Vergelijking territoria water- en moerasvogels 2008 en 2012.

4.2 Vleermuizen

Net als in 2012 zijn in eerdere jaren waarnemingen van vier vleermuissoorten gedaan op en langs het Wijchens Meer (tabel 3). De waarnemingen van 2004 (2 bezoeken), 2006 (3 bezoeken), 2008 (2 bezoeken en losse waarnemingen), 2010 (1 bezoek) en 2011 (1 bezoek) zijn eveneens in de tabel opgenomen. De aantallen in de tabel zijn de *maximale* aantallen per avond per jaar. Dit aantal is uiteraard afhankelijk van het aantal bezoeken en de weersomstandigheden.

	Soort	2004	2006	2008	2010	2011	2012
1	Watervleermuis	2	15	11	3		25
2	Gewone dwergvleermuis	12	1	6	11	1	9
3	Laatvlieger	20					13
4	Rosse vleermuis	2	1	6	1		2

Tabel 3. Waarnemingen vleermuizen 2004 t/m 2011 vergeleken met 2012.

Naar verwachting zijn er in de omliggende wijken verblijfplaatsen in huizen van de gewone dwergvleermuis en mogelijk de rosse vleermuis. Vermoed wordt dat er een kolonie laatvliegers in of in de omgeving van de kerk huist (oostelijk). Waar de watervleermuizen vandaan komen is onbekend. Er zijn in de bosjes rond het meer potentiële locaties, maar ook in de Blauwe Hof (laanbomen) of meer westelijk richting de Vormerse Plas.

4.3 Amfibieën en reptielen

Vóór 2012 zijn er uitsluitend waarnemingen van groene kikkers gedaan:

- 9 juni 2008: op 4 locaties langs het meer (poelen),
- 8 en 24 april 2011: westelijke poel noordoever.

De waarnemingen zijn samengevat in tabel 4.

	Soort	2008	2011	2012
1	Bruine kikker			1
4	Groene kikker	4	1	6

Tabel 4. Aantal locaties met waarnemingen van amfibieën van 2008 t/m 2011, vergeleken met 2012.

Voorgaande jaren is een roodwangschildpad in het Wijchens Meer gezien. In 2012 was dit niet het geval.

4.4 Dagvlinders

Vóór 2012 zijn 4 soorten dagvlinders waargenomen langs de westplas, waarvan er slechts één, het klein koolwitje, ook in 2012 is waargenomen (tabel 5). Het aantal soorten dagvlinders rond de westplas is relatief laag, evenals de aantallen.

	Soort	2010+ 2011	2012
1	Bont zandoogje	x	
2	Distelvlinder		1
3	Groot koolwitje	x	
4	Hooibeestje		1
5	Icarusblauwtje		2
6	Klein koolwitje	x	>10
7	Oranjetipje		

Tabel 5. Waarnemingen vleermuizen 2010 en 2011 vergeleken met 2012.

4.5 Libellen

In 2001 zijn 4 soorten libellen waargenomen langs de westplas. Dit zijn dezelfde soorten als in 2012 (tabel 6).

	Soort	2011	2012
1	Azuurwaterjuffer	x	4
2	Lantaarntje	x	34
3	Platbuik	x	8
4	Vuurjuffer	x	1

Tabel 6. Waarnemingen vleermuizen 2010 en 2011 vergeleken met 2012.

4.6 Overige soorten

Op 20 augustus 2008 zijn op het meer schaatsenrijders (*Gerris lacustris*) waargenomen, en in de poelen aan de noordzijde van het meer (poelen) posthoornslak (1 exemplaar) en grote poelslak (> 20 exemplaren). Ook op 24 augustus 2012 zijn enkele tientallen schaatsenrijders (*Gerris lacustris*) langs de zuidoever van de westplas waargenomen.

5 Slotopmerkingen

In het meerjaren renovatieplan (BTL, 2010) zijn doelsoorten geselecteerd. Eén van de aanbevelingen in het meerjaren renovatieplan is de monitoring van doelsoorten en soortgroepen. Dit onderzoek geeft hieraan uitvoering. In tabel 7 zijn de doelsoorten weergegeven, inclusief het huidige voorkomen en in hoeverre deze in dit monitoringsonderzoek zijn meegenomen. Voor zoogdieren is geen doelsoort opgenomen.

Soortgroep	Doelsoort	Huidig voorkomen	Monitoring soortgroep dit rapport)
Zoogdieren	-	-	Wel
Vogels	Waterral	Niet	Wel
Vissen	Rivierdonderpad	Niet	Niet
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Niet	Wel
Libellen	Vroege glazenmaker	Niet	Wel
Planten	Dotterbloem	Wel	Wel

Tabel 7. Doelsoorten per soortgroep, huidig voorkomen en al dan niet gemonitord.

De doelsoorten zijn maatgevend voor de toekomstige ecologische kwaliteit van het meer. Het zijn soorten die net iets kritischer zijn dan de meeste algemene soorten. Hierdoor zullen ook andere soorten die vergelijkbare eisen stellen aan hun habitat, meeprofiteren. Om de doelen realistisch te houden, is niet gekozen voor zeer kritische soorten. De doelsoorten hebben genoeg aan een relatief klein habitat en kunnen een bepaalde mate van recreatiedruk verdragen. Genoemde soorten zijn ook in de omgeving van Wijchen aanwezig (BTL, 2010).

Op basis van bekende verspreidingsgegevens is de kans dat de genoemde doelsoorten in het Wijchens Meer voorkomen, vrij gering. De waterral is uiterst zeldzaam rond Wijchen (5 waarnemingen sinds 1995, ten zuiden en oosten van het dorp; www.waarneming.nl). De rivierdonderpad komt met name voor langs de Maas (www.ravon.nl). De alpenwatersalamander komt voor in de Overasseltse en Hatertse vennen, maar is in 2007 wel gevangen in de Saltshof (Wijchen-noord) (www.waarneming.nl). De vroege glazenmaker komt meer voor in West- en Noord-Nederland dan in het oostelijk rivierengebied (www.ravon.nl); er is één waarneming in Wijchen bekend in de omgeving van Bergharen (www.waarneming.nl). De gewone dotterbloem komt reeds voor rond het Wijchens Meer.

Als gevolg van de renovatie van het Wijchens Meer, is de water- en oevervegetatie in de winter en het voorjaar van 2012 vrijwel geheel verwijderd. Hierdoor kwam de ontwikkeling van flora en fauna dit jaar laat op gang. Bij de broedvogels kwam dit met name tot uiting in het voorkomen van bosrietzanger, fitis en kleine karekiet, die wel bekend zijn uit voorgaande jaren. Het jaar 2012 kan hiermee worden gezien als startpunt voor nieuwe ontwikkelingen. De met de renovatie ingezette verbetering van de ecologische kwaliteit kan de komende jaren leiden tot nieuwe en mogelijk verrassende ontwikkelingen. In dit rapport is de uitgangssituatie voor de verdere monitoring vastgelegd.

Literatuur

- BTL, 2010. Flora- en faunaonderzoek Wijchense Meer, Wijchen. Oisterwijk.
- BTL, 2010. Meerjaren renovatieplan Wijchens Meer. Duurzame visie op natuur en recreatie langs het Wijchens Meer. Oisterwijk.
- Dijk, A.J. van & A. Boele, 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hollander, H., 2008. Broedvogelinventarisatie Wijchens Meer-westplas 2008.

Bijlage 1. Vogelsoorten 2012

	Soort	13-nov	30-nov	14-dec	18-jan	15-feb	14-mrt	2-apr	20-apr	27-mei	7-aug	21-aug
1	Aalscholver	4	2	2	1	1	1					
2	Boerenwaluw									4	2	12
3	Boomkruiper								1	2		
4	Chinese knobbelgans	1	1	1	1						1	1
5	Ekster	7	12	15	4	6	6		5	6	2	2
6	Fuut	6	7	9	7		5	6	6	4	6	7
	<i>jongen</i>									2	2	2
7	Gaai			1	1		3					
8	Gierwaluw									6		
9	Grauwe gans	1	1	11	2		51	8	23	26	10	1
	<i>jongen</i>								19	52		
10	Groene specht					1	1	1				
11	Groenling			3	3	3	6		2	4	1	1
12	Grote bonte specht			1						1		
13	Grote gele kwikstaart							1				
14	Grote lijster		1									
15	Heggenmus					3	12		5			
16	Houtduif	23	17	40	20	84	23		24	13	27	10
17	Huismus	3		3	1	3	6		7	8		
18	Huiswaluw											
19	Kauw		31	23	31	2	8		13	4		6
20	Kleine karekiet									1		
21	Kneu	3										
22	Knobbelzwaan	3	3	3	2					1		
23	Kokmeeuw	68	147	90	125	64	48	1			5	15
24	Konijn	3		1	1	4	3		8		18	7
25	Koolmees	8	10	9	14	12	12		16	6	3	6
26	Kuifeend	1	7	3	21		11	8				
27	Meerkoet	57	41	60	47	50	19	14	10	16	6	2
	<i>jongen</i>									13		
28	Merel	18	8	20	9	7	16		34	8	5	2
29	Nijlgans		4				1	1		2	2	
	<i>jongen</i>									7	7	
30	Pimpelmees			1	2	1	1		3			
31	Putter			23	10						4	
32	Roodborst	9	2	3			3					1
33	Spreeuw									1		
34	Startmees	2	2	1		2	1		1			
35	Stormmeeuw			4	1							
36	Tjiftjaf								10	9	2	4
37	Turkse tortel											1
38	Vink	2	3	3	2	6	18		7	5		
39	Visdief									2	5	
40	Waterhoen	12	29	40	25	9	14	13	6	2	1	3
	<i>jongen</i>									7		
41	Wilde eend	14	16	57	49	12	24	12	10	9	6	1
42	Winterkoning				1	1				2		

43	Witte kwikstaart								1			
44	Zanglijster								2			
45	Zwarte kraai	4	1	6	4	4	3		1	2	1	1
46	Zwartkop								5	2		
	Totaal	249	345	433	384	275	296	65	219	227	116	85
	Soorten	20	21	27	25	20	25	10	24	26	19	19

Bijlage 2. Plantensoorten 2012

	Soort	2012
1	Akkerdistel	X
2	Bijvoet	X
3	Bitterzoet	X
4	Braam	X
5	Canadese fijnstraal	X
6	Duizendblad	X
7	Echte kamille	X
8	Engels raaigras	X
9	Fluitekruid	X
10	Gele plomp	X
11	Gestreepte witbol	X
12	Gewone rolklaver	X
13	Gewone bereklauw	X
14	Gewone dotterbloem	X
15	Gewone hennepnetel	X
16	Gewone raket	X
17	Gewoon reukgras	X
18	Grof hoornblad	X
19	Groot hoefblad	X
20	Grote brandnetel	X
21	Grote kattenstaart	X
22	Grote lisdodde	X
23	Grote vossestaart	X
24	Grote waterweegbree	X
25	Grote wederik	X
26	Haagwinde	X
27	Harig knopkruid	X
28	Harig wilgenroosje	X
29	Havikskruid spec.	X
30	Klein kruiskruid	X
31	Koninginnekruid	X
32	Kruipende boterbloem	X
33	Kweek	X
34	Madeliefje	X
35	Margriet	X
36	Moerasandoorn	X
37	Moerasvergeetmenietje	X
38	Oeverzegge	X
39	Oranje havikskruid	X
40	Oeverzegge	X
41	Paardenbloem	X
42	Perzikkruid	X
43	Pijlkruid	X
44	Pitrus	X
45	Rankende helmbloem	X
46	Riet	X
47	Rode klaver	X
48	Rood guichelheil	X
49	Schaduwgras	X
50	Scherpe boterbloem	X
51	Smalle weegbree	X
52	Smeerwortel	X
53	Speerdistel	X

54	St. Janskruid	X
55	Stijve zonnebloem	X
56	Straatgras	X
57	Veerdelig tandzaad	X
58	Veldzuring	X
59	Vogelwikke	X
60	Watteranonkel spec.	X
61	Watermunt	X
62	Waterzuring	X
63	Wilde bertram	X
64	Wilde chichorei	X
65	Wilde peen	X
66	Witte klaver	X
67	Witte waterlelie	X
68	Wolfspoot	X